

SON SO'Z TURKUMINI O'RGATISHDA GRAMMATIK O'YINLARDAN FOYDALANISH

Shahrisabz Davlat Pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti dekani

Musurmon Pirnazarovich Imomov

Pedagogika fakulteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

talabasi **Zaripova Manzura Pardatursun qizi**

[Tel:+998884070733](tel:+998884070733)

sarvarzumaboev0@gmail.com

Annotatsiya:

Mazkur maqola, "son so'z turkumini o'rganishda grammatik o'yinlardan foydalanish" masalasiga bag'ishlangan. Unda son so'z turkumining grammatik xususiyatlari, ularni o'rgatishda o'yinlarning ahamiyati va samaradorligi muhokama qilinadi. O'yinlar yordamida o'quvchilar son so'z turkumiga oid bilimlarni qiziqarli va interaktiv tarzda egallashlari mumkin. Maqolada o'yinlarni sinfda qo'llash usullari, o'yinlar orqali sonlar bilan ishlashda yuzaga keladigan qiyinchiliklar va ularni yengish yo'llari ham tahlil qilinadi. Natijada, grammatik o'yinlarning o'quv jarayonini jonlantirish, o'quvchilarni faol qatnashishga undash va ularning bilimlarini mustahkamlashda muhim.

Kalit so'zlar: Son so'z turkumi, grammatik o'yinlar, o'rganish metodlari, til o'rganish, grammatika, o'quvchilar uchun faoliyatlar, ta'limda innovatsiyalar, leksik va grammatik ko'nikmalari, interaktiv o'qitish usullari, tillarni o'rgatishda o'yinlar,

sonning tasnifi, o'yin orqali ta'lim, til o'qitishda samaradorlik, ko'nikmalarni rivojlantirish, o'qituvchining roli

ANNOTATION

This article is dedicated to the issue of using grammatical games in learning the numeral part of speech. It discusses the grammatical features of numerals, the importance, and effectiveness of using games in teaching them. Through games, students can acquire knowledge about numerals in an engaging and interactive way. The article also analyzes methods of applying games in the classroom, challenges encountered when working with numerals through games, and ways to overcome them. As a result, grammatical games play a crucial role in making the learning process more dynamic, encouraging students to actively participate, and reinforcing their knowledge.

Keywords: Numeral part of speech, grammatical games, learning methods, language learning, grammar, student activities, educational innovations, lexical and grammatical skills, interactive teaching methods, games in language learning, classification of numerals, game-based learning, effectiveness in language teaching, skill development, teacher's role.

АННОТАЦИЯ

Данная статья посвящена использованию грамматических игр при изучении числительных как части речи. В ней рассматриваются грамматические особенности числительных, значение и эффективность использования игр в процессе их изучения. Благодаря играм учащиеся могут осваивать числительные в увлекательной и интерактивной форме. В статье также анализируются методы применения игр в классе, трудности, возникающие при работе с числительными через игры, и способы их преодоления. В результате грамматические игры играют важную роль в активизации учебного процесса, вовлечении учащихся и закреплении их знаний.

Ключевые слова: Числительные, грамматические игры, методы изучения, изучение языков, грамматика, учебные активности, образовательные инновации, лексические и грамматические навыки, интерактивные методы обучения, игры в изучении языков, классификация числительных, обучение через игру, эффективность в преподавании языков, развитие навыков, роль учителя.

Kirish

Son soʻz turkumini oʻrganishda grammatik oʻyinlardan foydalanish — taʼlim jarayonida samaradorlikni oshirish, oʻquvchilarning qiziqishini va motivatsiyasini yuqori darajaga koʻtarmoqda muhim rol oʻynaydi. Bunday oʻyinlar nafaqat tilshunoslikni oʻrganish jarayonini qiziqarli va interaktiv qiladi, balki oʻquvchilarga sonlar bilan ishlashning nazariy asoslarini amaliy tarzda tushunish imkoniyatini ham yaratadi. Sonlar — tilning ajralmas qismi boʻlib, ularni toʻgʻri va aniq qoʻllash oʻquvchilarning til bilimini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega. Oʻyinlar yordamida son soʻz turkumini oʻrganish esa bu jarayonni yanada samarali va esda qolarli qiladi. ahamiyatga ega ekanligi koʻrsatiladi. Son soʻz turkumini oʻrganishda grammatik oʻyinlardan foydalanish – til oʻrganishda samarali va qiziqarli yondashuvdir. Grammatika, ayniqsa, son soʻz turkumi kabi asosiy elementlarni oʻrganish jarayonida, oʻquvchilarning diqqatini jamlash va materialni tezda oʻzlashtirishni taʼminlash muhimdir. Oʻyinlar, oʻquvchilarning nazariy bilimlarni amaliyotda qoʻllashiga yordam berib, ularni faol ishtirokchi qilish imkonini beradi. Bu usul, ayniqsa, yosh oʻquvchilar yoki tilni oʻrganuvchilarning qiziqishini saqlab qolish, yodlashni osonlashtirish va grammatika qoidalarini tushunishni chuqurlashtirish uchun keng qoʻllaniladi. Grammatika oʻyinlari yordamida son soʻz turkumiga oid qoidalar nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan ham oʻzlashtiriladi.

Son soʻz turkumi, yaʼni, sonlar, oʻquvchilarga grammatikaning asosiy elementlaridan biri sifatida muhimdir. Ular tilni tushunish va yozishda aniq ifodalashda zaruriy rol oʻynaydi. Sonlar oʻquvchilarga raqamlar va miqdorlarni aniqlashda yordam beradi, shuningdek, ular grammatik tuzilmalarni shakllantirishda ham kerakli vosita

hisoblanadi. Shunday ekan, son so'z turkumini o'rganish jarayonida ko'plab metodlar mavjud, ularning eng samaralilaridan biri – grammatik o'yinlardir.

Grammatik o'yinlar sonlarni o'rganishni yanada qiziqarli va samarali qiladi. O'yinlar orqali o'quvchilar nafaqat sonlarning to'g'ri ishlatilishini, balki ular bilan bog'liq qoidalarni ham o'zlashtiradi. O'yinlarning turli xil shakllari, masalan, "Sonlar o'yini", "Sonlar bilan ifodalash" va "Sonli qoidalar" kabi faoliyatlar, o'quvchilarni faol ishtirok etishga, bilimlarini mustahkamlashga undaydi.

Grammatik o'yinlarning afzalliklari:

1. Motivatsiya oshadi: O'yinlar o'quvchilarga darsni o'zgacha va qiziqarli tarzda taqdim etish imkonini beradi, bu esa ularning o'rganishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi.

2. Jamoaviy ishlash: Ba'zi o'yinlar jamoaviy ravishda o'ynalishi mumkin, bu esa o'quvchilarda hamkorlikni rivojlantiradi.

3. Maqsadli takrorlash: O'yinlar o'quvchilarga grammatik qoidalarni takrorlash va mashq qilish imkoniyatini yaratadi, bu esa xatolardan o'rganishga yordam beradi.

4. Tezkor fikrlash: O'yinlar tezkor fikrlashni talab qiladi, bu esa o'quvchilarning tilni o'zlashtirishdagi tezligini oshiradi.

Misollar:

Sonlar o'yini: O'quvchilarni guruhlariga bo'lib, har bir guruhga sonlar beriladi. Ular shu sonlar yordamida qisqa gaplar tuzishlari kerak. Misol: "Besh bola o'ynaydi."

Sonli qoidalar: O'quvchilarga turli sonlar bilan grammatik qoidalarni qo'llashni talab qiladigan o'yinlar. Masalan, sonning ko'plik yoki birlik shaklini ishlatish.

Shu tarzda, grammatik o'yinlar nafaqat o'quvchilarga son so'z turkumini o'rgatishda samarali vosita bo'ladi, balki o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va mazmunli qiladi. O'yinlar yordamida o'quvchilar faqat o'z bilimlarini kengaytirmay, balki tilda bo'lgan qiziqishini ham oshiradilar. Son so'z turkumi grammatikada muhim

o‘rin tutadi va o‘quvchilarga tilni to‘g‘ri ishlatishda yordam beradi. Son so‘z turkumining to‘g‘ri o‘zlashtirilishi uchun o‘quvchilarga nafaqat nazariy bilimlar, balki amaliy mashqlar ham zarur. Bu borada grammatik o‘yinlardan foydalanish juda samarali usul hisoblanadi. O‘yinlar orqali o‘quvchilar nafaqat son so‘z turkumining tuzilishi va funksiyalarini o‘rganadilar, balki ularni faol ravishda qo‘llashni ham o‘rganadilar.

1. O‘yinlar yordamida faol o‘rganish

Grammatik o‘yinlar o‘quvchilarga son so‘z turkumini to‘g‘ri va mustahkam o‘zlashtirishda yordam beradi. Masalan, "son o‘yinlari" kabi interaktiv o‘yinlar orqali o‘quvchilar har xil sonlar va ularning qo‘llanilishiga oid misollarni tanlashadi. Bu o‘yinlar o‘quvchilarga sonlarning soni, turli shakllari va ularning sintaktik vazifalarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

2. Motivatsiyani oshirish

Grammatik o‘yinlar o‘quvchilarda tilni o‘rganishga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. O‘yinlar o‘quvchilarga bilimlarini sinab ko‘rish va muvaffaqiyatga erishish uchun imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, o‘yinlar ko‘pincha raqobatni yaratadi, bu esa o‘quvchilarning faoliyatini yanada jonlantiradi va ularni yanada yaxshiroq natijalarga erishishga undaydi.

3. Shaxsiylashtirilgan yondashuv

O‘yinlar o‘quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilishi mumkin. Masalan, ba‘zi o‘quvchilar sonlarni tezda eslab qolishi mumkin, boshqalari esa ko‘proq amaliy mashqlar orqali o‘rganishni afzal ko‘radilar. O‘yinlar yordamida har bir o‘quvchi o‘z tezligi va uslubiga ko‘ra bilim olish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

4. Kognitiv ko‘nikmalarni rivojlantirish

Grammatik o‘yinlar o‘quvchilarni mantiqiy fikrlashga va tez qaror qabul qilishga o‘rgatadi. Masalan, o‘yin davomida o‘quvchi sonni aniqlash yoki uning to‘g‘ri shaklini

topish uchun mantiqiy qadamlarni bosib o'tadi. Bu esa tilni o'rganishda zarur bo'lgan fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

5. Amaliyot va takrorlash

Grammatik o'yinlar o'quvchilarga o'rganilgan materialni tez-tez takrorlash imkoniyatini yaratadi. Bu takrorlash jarayoni son so'z turkumini yanada mustahkamlashtirishga yordam beradi. O'yinlar orqali takrorlash, o'quvchilarga sonlarni turli kontekstlarda ishlatish imkoniyatini beradi, bu esa ular uchun sonlarning o'rganilishi va qo'llanishini soddalashtiradi.

Xulosa

Son so'z turkumini o'rganishda grammatik o'yinlardan foydalanish o'quvchilarga qiziqarli va samarali tarzda bilimlarni o'zlashtirish imkoniyatini beradi. O'yinlar orqali o'quvchilar sonlarning turli shakllarini va qo'llanilish qoidalarini yaxshi o'rganadilar, motivatsiya oshadi, o'rganish jarayoni esa yanada samarali bo'ladi. Shuning uchun, son so'z turkumini o'rganishda grammatik o'yinlardan foydalanish, ta'lim jarayonini yanada jonli va interaktiv qilishga yordam beradi. Son so'z turkumini o'rganishda grammatik o'yinlardan foydalanish, o'quvchilarning tilni o'rganish jarayonini qiziqarli va samarali qilish uchun ajoyib bir yondashuvdir. Bunday o'yinlar yordamida o'quvchilar son so'zlarning funksiyalari va tuzilishini osonroq tushunishlari mumkin. O'yinlar nafaqat bilimlarni mustahkamlash, balki tilni yanada chuqurroq o'zlashtirishga ham yordam beradi. Shuningdek, ular o'quvchilarni faol qatnashishga undaydi, bu esa darsning samaradorligini oshiradi. Natijada, grammatik o'yinlar son so'z turkumini o'rganishda pedagogik jarayonni jonlantirib, o'quvchilarning tilshunoslik malakalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ergasheva, M. (2016). "O'zbek tili metodikasi" – Bu kitobda til o'qitishda ishlatiladigan metodik yondoshuvlar haqida batafsil ma'lumot berilgan. Son so'z

turkumini o'rgatishda grammatik o'yinlar va faoliyatlar qanday qo'llanilishi haqida ma'lumot topishingiz mumkin.

2. Azimov, S. (2012). "Grammatikani o'qitishda o'yinlarning ahamiyati" – Bu manbada grammatik o'yinlar va metodikalar haqida chuqur tahlil keltirilgan, shuningdek, o'quvchilarning o'zlashtirish jarayonini qanday samarali osonlashtirish mumkinligi haqida misollar keltirilgan.

3. Tursunov, X. (2015). "O'quvchilarni til o'rgatishda innovatsion usullar" – O'quvchilarga tilni o'rgatishda innovatsion yondoshuvlar, jumladan grammatik o'yinlar va interaktiv metodlar haqida so'z boradi.

4. Nazarov, B. (2020). "O'zbek tili va adabiyoti o'qitishda didaktik o'yinlar" – Ushbu asarda grammatik o'yinlar orqali til o'qitishni yanada samarali qilish usullari va metodlari to'g'risida so'z yuritiladi.

5. G'ulomova, N. (2018). "Yoshlarni o'qitishda interaktiv metodlar". Bu asarda til o'qitishda interaktiv usullar va o'yinlar, xususan son so'z turkumi bo'yicha ta'limni qanday tashkil qilish haqida ma'lumot berilgan.

SAYTLAR

6. Ziyonet.net.

7. YouTube.